

Назаренко Тетяна Геннадіївна,
завідувачка відділу навчання географії та економіки
Інституту педагогіки НАПН України,
доктор педагогічних наук, професор
м. Київ, Україна
geohim@ukr.net

МЕТОДИЧНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН В ПЕДАГОГІЧНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

На разі, тривають процеси реформування системи вітчизняної освіти. В зв'язку з інтеграцією української освіти в європейський освітній простір збільшуються вимоги до підготовки вчителів. Навчальний 2020-2021 рр. відзначився нововведеннями щодо освітніх документів: затверджений зміст нового Державного стандарту для базової середньої освіти [3], Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіта) [4], типові освітні програми [7]. А відтак, виникає необхідність у підготовці нового вчителя, який навчатиме учнів змістовно новим навчальним предметам, особливо це стосується природничих дисциплін.

У професійній підготовці вчителя природничих дисциплін провідне значення має методична складова. Нові тенденції розвитку шкільної природничої освіти, впровадження у навчально-виховний процес інноваційних педагогічних технологій, розвиток сучасних засобів навчання зумовили необхідність модернізації методичної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін.

В сучасних наукових дослідженнях методичну підготовку розглядають як систему утворюючий компонент професійної підготовки майбутнього фахівця-вчителя. Тому на сьогодні актуальним є перегляд традиційної методичної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін, наповнення її новим змістом, інноваційними формами, методами і засобами навчання.

Структуру, зміст та специфіку методичної підготовки майбутніх учителів з природничих дисциплін досліджували українські та іноземні вчені.

Зокрема: географи: М. Криловець, Т. Назаренко, О. Тімець (О. Браславська), О. Топузов, Б. Чернов та ін.; хіміки О. Анічкіна, О. Блажко Н. Буринська, Л. Величко, Н. Лукашова, Н. Чайченко, О. Ярошенко та ін.; фізики: О. Бугайов, М. Головка, В. Ільченко, Т. Засекіна, О. Ляшенко та ін.; біологи: М. Гриньова, Н. Грицай, К. Гуз, Л. Рибалко, С. Рудишин, М. Сидорович, А. Степанюк, Ю. Шапран та ін.

Методична підготовка майбутніх учителів природничих наук розглядається як система, що охоплює мету та завдання, зміст, форми, засоби, методи та технології навчання студентів. Ця система належить до системи вищого рівня – професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін та функціонує в її структурі [6, с. 12].

Метою методичної підготовки є формування методичної готовності майбутніх учителів природничих дисциплін до професійної діяльності у системі шкільної природничої освіти.

Методична підготовка є наскрізною та впроваджується упродовж усього навчання в педагогічному університеті. За методичним змістом вона інтегрована в галузі методів викладання географії, біології, фізики, хімії та природничих, педагогічних й психологічних наук, а також практичного досвіду [8, с. 72].

Безперервність методичної підготовки вчителя природничих дисциплін забезпечує постійне відображення наслідків власної поведінці та жаги до професійного та особного удосконалення.

До змісту методичної підготовки вчителя належать такі складові:

- пізнавальні (предметні та методичні знання);
- діяльнісно-операційні (навик та майстерність);
- особні (власні професійні особливості) [2, с. 47].

Методичне навчання майбутніх вчителів природничих дисциплін завбачає паралельний розвиток кожної складової, тобто посилення методичної грамотності, розвиток методичних компетентностей, формування цінностей,

професійно значущих якостей, творчих здібностей, методичної рефлексії та мотивації до проведення методичної діяльності.

Навчальна дисципліна «Методика навчання» є системо утворюючою в методичній підготовці майбутніх учителів з будь якого навчального предмету [5, с. 51]. Структурування змісту дисципліни відбувається відповідно до реального навчального процесу в школі та педагогічному університеті із посиленням спрямованості на досягнення професійних завдань, рефлексії теоретичної підготовки з результатами педагогічної практики студентів.

Вивчення дисципліни «Методика навчання» як ключовою в методичній підготовці студентів, а також опанування іншими дисциплінами методичного спрямування поєднуються з використанням традиційних форм і методів навчання та застосування новітніх технологій. Ефективними вважаємо такі інновації: інтерактивні технології навчання, проектна технологія, технологія методичної майстерні, технологія портфоліо, проблемне навчання, технологія контекстного навчання, технології дистанційного навчання, інформаційно-комунікаційні технології, які забезпечують розвиток методичних компетентностей студентів через зростання методичної готовності, сприяють методичному становленню майбутнього вчителя природничих дисциплін.

Під час викладання методичних дисциплін відбувається «занурення» студентів до персонального методично-орієнтованого освітнього середовища, в якому вони як суб'єкти навчання виконують визначені види діяльності, що властиві для вчителя-предметника, а також реалізують власну траєкторію методичного становлення вчителя природничих дисциплін.

Зміст методичної підготовки обов'язково передбачає розв'язання методичних задач, організацію науково-дослідної діяльності студентів (зокрема роботу в лабораторіях: хімічних, біологічних, фізичних, географічних), вивчення перспективного педагогічного досвіду вчителів-предметників [1, с. 7].

Особливе місце в системі методичної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін займає педагогічна практика, яка дає можливість

визначити реальний рівень засвоєння студентами психолого-педагогічних, фахових і методичних знань, поглибити та узагальнити їх, удосконалити методичні уміння і навички, виявити педагогічні здібності, набути досвід професійної діяльності.

Вказані навчально-методичні матеріали зможуть використовуватися у навчально-виховному процесі закладів вищої освіти, в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників під час організації їхньої самостійної роботи з реалізації інноваційних технологій методичної підготовки, а також вчителями закладів загальної середньої освіти.

Література

1. Анічкіна О. В. Удосконалення змісту експериментальної підготовки майбутніх учителів хімії. Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Сер. Педагогічні та психологічні науки. — 2010. — № 55. — С. 5-7.
2. Грицай Н. Б. Теорія і практика методичної підготовки майбутніх учителів біології : монографія. — Рівне : О. Зень, 2016. — 440 с.
3. Державний стандарт повної загальної середньої освіти http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
4. Концепція розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіта) <https://zakon.rada.gov.ua/go/960-2020-%D1%80>
5. Назаренко Т. Г. Методика навчання географії в профільній школі: теорія і практика: монографія. — К.: Педагогічна думка, 2013. — 380 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/9886>
6. Стрижак С. В. Науково-методичні основи професійної підготовки майбутніх учителів природничих дисциплін у вищих педагогічних навчальних закладах : автореф. дис... канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / С. В. Стрижак. — К., 2005. — 22 с.
7. Типова освітня програма для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/602/fd3/0bc/602fd30bccb01131290234.pdf>
8. Ярошенко О. Методична підготовка майбутніх учителів: реальний стан і шляхи до вдосконалення. *Вища освіта України*. — 2004. — № 1. — С. 69–73.